

گزارش

«شرق» از قمار دیپلماتیک اروپا برای بازگشت قطع‌نامه‌ها علیه ایران و ادعای آمادگی برای مذاکره با تهران گزارش می‌دهد

بازگشت به ساعت صفر دیپلماسی

مالک مصدق: از ساعت سه‌ونیم صبح دیروز یکشنبه، مکانیسم «اسنپک» رسماً اجرا و تحریم‌های شورای امنیت سازمان ملل علیه ایران دوباره احیا شد؛ اقدامی که عملاً مرگ رسمی توافق جامع اقدام مشترک (برجام) را رقم زد. این تحریم‌ها شامل ممنوعیت‌های جهانی بر تسلیحات، تجهیزات هسته‌ای، بانک‌ها و بیمه‌ها هستند و شرکت‌ها، سازمان‌ها و افراد مرتبط با برنامه هسته‌ای و موشکی ایران را هدف می‌گیرند. علاوه بر این، تحریم‌ها محدودیت‌های سخت‌گیرانه‌ای بر دارایی‌ها، سفر و ترانزاکشن‌های مالی مرتبط با برنامه‌های هسته‌ای و موشکی ایران اعمال می‌کنند. اتحادیه اروپا و ایالات متحده نیز تحریم‌های جداگانه خود را حفظ کرده‌اند و بازگرداندن کامل تحریم‌ها وابسته به تصویب قوانین داخلی اعضای سازمان ملل است.

اروپا و ادعای آمادگی برای مذاکره با تهران

ژان نولل بارو، وزیر امور خارجه فرانسه، ضمن تأیید اجرایی‌شدن تحریم‌ها، تصریح کرد که این اقدام به معنای پایان دیپلماسی نیست و درهای گفت‌وگو با تهران همچنان باز است. او در ادبیاتی طلبکارانه مدعی شد که غرب از ایران خواسته تمام تضمین‌های لازم برای اطمینان از عدم تلاش این کشور برای تولید سلاح هسته‌ای را ارائه دهد، اما تهران از ارائه چنین تضمین‌هایی خودداری کرده است. بارو همچنین بر ضرورت نظارت دقیق بر برنامه هسته‌ای، فعالیت‌های موشکی و حمایت ایران از گروه‌های منطقه‌ای تأکید کرد و آن را تهدیدی برای امنیت اروپا و منطقه دانست. هم‌زمان، ترونیکیا اروپایی در یک زیاده‌خواهی و ذیل بی‌بایه‌ای از ایران خواستند پس از اجرایی‌شدن اسنپک از هرگونه تشدید تنش خودداری کند. مارکو روبریو، وزیر خارجه آمریکا نیز اعلام کرد که بهترین نتیجه همچنان دستیابی به توافق هسته‌ای است و برای این منظور ایران باید مذاکرات مستقیم و صادقانه را بپذیرد.

از دیدگاه ایران، تحریم‌های بازگشته‌فاقد وجهت قانونی هستند و تهران ممکن است همکاری خود با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی را محدود کند. پیش از این، مجلس شورای اسلامی قانونی تصویب کرده بود که بازرسی‌های آژانس را منوط به تصویب شورای عالی امنیت ملی می‌کرد. این موضع نشان می‌دهد که تهران در دوره پس‌اسنپک تمرکز خود را بر بازسازی توانمندی‌های راهبردی، اجتناب از ریسک‌های غیرضروری و مدیریت ابهامات ناشی از تحریم‌ها و تهدیدات منطقه‌ای قرار داده است.

قمار برای تهران یا اروپا؟

از بامداد دیروز یکشنبه، فعال‌سازی مکانیسم اسنپک توسط ایالات متحده و سه کشور اروپایی (E3) باعث بازگشت تحریم‌های شورای امنیت علیه ایران شده و به نوعی آغاز مرحله‌ای تازه در تقابل حقوقی و دیپلماتیک با تهران محسوب می‌شود. به ادعای روتنبر، این تحریم‌ها ایران را ملزم می‌کنند تمامی فعالیت‌های مرتبط با غنی‌سازی را متوقف کرده و واردات هرگونه مواد یا فناوری که می‌تواند در برنامه هسته‌ای یا توسعه سامانه‌های پرتاب سلاح‌های هسته‌ای مؤثر باشد، ممنوع کند. دیپلمات‌های غربی بر این باورند که این اقدام اهرم فشار مؤثری برای مذاکره و کسب امتیاز خواهد بود، اما تحلیلگران هشدار می‌دهند که روند رفع تحریم‌ها دشوار است و دستیابی به امتیازات سریع، مانند آنچه اخیراً اروپایی‌ها دنبال می‌کردند، محتمل نیست. اریک برنور از اندیشکده «بنکار تهدید هسته‌ای» تأکید کرده که برنامه هسته‌ای ایران با وجود عقب‌نشینی موقت، از بین نرفته و تهران حاضر به پذیرش شروط آمریکا نیست. از این منظر، مذاکرات دوباره به نقطه آغازین خود بازگشته است. تهران اعلام کرده که به‌طور دیپلماتیک واکنش نشان خواهد داد و ممکن است همکاری با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی را کاهش دهد، هم‌زمان که غرب و آژانس خواستار پاسخ در‌باره ذخایر اورانیوم با غنای بالا هستند. یک مقام ارشد ایرانی پیش‌بینی کرد که فعال‌شدن اسنپک روابط ایران با آژانس را بازنگری خواهد کرد و محدودیت‌های بازرسی تشدید خواهد شد. پیش‌تر مجلس ایران قانونی تصویب کرده بود که همکاری با آژانس را منوط به تصویب شورای عالی امنیت ملی می‌کرد.

دیپلمات‌های اروپایی اعلام کرده‌اند که راهبرد فشار و گفت‌وگو ادامه خواهد داشت؛ اما شکاف میان قدرت‌های بزرگ پس از بحران‌هایی مانند جنگ اوکراین، فشار بر ایران برای دستیابی به توافق را پیچیده‌تر کرده است. تلاش‌های روسیه و چین برای جلوگیری از فعال‌شدن اسنپک در شورای امنیت ناکام ماند و غیبت بازرسان آژانس، ابهام در فعالیت‌های هسته‌ای ایران را افزایش داده است. آن‌طور که روتنبر در ادامه گزارش‌ش نوشته، این وضعیت یک قمار پرخطر برای ایران است، چون هرگونه تلاش برای احیای برنامه هسته‌ای در غیاب بازرسان، نگرانی‌ها درباره مقاصد تهران را تشدید می‌کند. در عین حال، مقامات اسرائیلی تأکید کرده‌اند که فقط در صورت پیشرفت پنهانی برنامه هسته‌ای ایران، اقدام نظامی در دستور کار قرار خواهد گرفت. از نظر علی واعظ از «گروه بین‌المللی بحران»، ابهام کنونی، اهرم فشار ایران است، اما پیامدهای آن می‌تواند دیپلماسی هسته‌ای را وارد مرحله‌ای طولانی و پرتنش کند، همان‌گونه که تحلیل روتنبر نیز پیش‌بینی کرده است.

رود به فصل تازه با قواعد تازه

قطع‌نامه‌های بازگردانده‌شده بعد از فعال‌سازی اسنپک شامل ۱۶۹۶، ۱۷۳۷، ۱۷۴۷، ۱۸۰۳ و ۱۹۲۹ شورای امنیت هستند که عمدتاً در دهه‌های ۸۰ و ۹۰ شمسی علیه ایران صادر شده‌اند. این تحریم‌ها اجرای فعالیت‌های هسته‌ای، برنامه موشکی و تجارت بین‌المللی ایران را محدود می‌کنند و مشکلات فراوانی برای ایران ایجاد کرده‌اند. کارشناسان هشدار می‌دهند که در غیاب همکاری کامل ایران با آژانس و تبعیت برخی کشورها از تحریم‌ها، ابهام در وضعیت واقعی برنامه هسته‌ای ایران افزایش خواهد یافت و این وضعیت می‌تواند روند دیپلماسی را وارد مرحله‌ای طولانی و پرتنش کند. به این ترتیب، اجرای اسنپک، بازگشت رسمی تحریم‌ها و تأکید غرب بر فشار و دیپلماسی هم‌زمان، نشان‌دهنده ورود پرونده هسته‌ای ایران به مرحله‌ای پیچیده، پرتنش و با ریسک بالای سیاسی و اقتصادی است. اگر آن‌گونه که اروپا و آمریکا ادعا می‌کنند، از بامداد یکشنبه قطع‌نامه‌های شش‌گانه شورای امنیت علیه ایران دوباره اعمال شده باشد، پرونده هسته‌ای ایران وارد فصلی کاملاً جدید در دیپلماسی بین‌المللی شده است. این مرحله دیگر تابع قواعد سنتی و فشارهای یک‌جانبه غرب نیست؛ بازگشت قطع‌نامه‌ها به معنای مصرف‌شدن کامل اهرم فشار اروپا و ایالات متحده است و اکنون تهران از منظر حقوقی و سیاسی در موقعیتی است که می‌تواند قواعد تازه‌ای برای مذاکرات و تعاملات هسته‌ای تعیین کند. در این شرایط، ایران دیگر مجبور نیست صرفاً برای تأمین خواسته‌ها و منافع ترونیکیا و واشنگتن کوتاه بیاید؛ چراکه آنها دیگر برگ برنده مؤثری در اختیار ندارند و موازنه قدرت در عرصه دیپلماسی به نفع تهران تغییر کرده است. بااین‌حال، این وضعیت به معنای قرارگرفتن ایران در موقعیت ایدئال نیست. فشارهای اقتصادی ناشی از بازگشت تحریم‌ها، محدودیت‌های بین‌المللی و ریسک‌های منطقه‌ای همچنان پابرجا هستند و می‌توانند هرگونه تصمیم شتاب‌زده را به مخاطره بیندازند. در چنین فضایی، دیپلماسی هوشمندانه، منعطف و چندلایه ضروری است؛ تهران باید هم‌زمان توانایی بازدارندگی و ظرفیت مذاکراتی خود را تقویت کرده، راهبردهای اقتصادی و سیاسی جایگزین را طراحی کند و تعاملات بین‌المللی را به‌گونه‌ای مدیریت کند که نه‌تنها از منافع ملی حفاظت شود، بلکه موقعیت ایران در عرصه جهانی نیز تقویت شود. بنابراین، فصل تازه دیپلماسی هسته‌ای ایران با قواعد تازه آغاز شده و تهران اکنون در جایگاهی قرار دارد که می‌تواند همه ابتکار عمل را در دست بگیرد و هم چارچوب‌های مذاکراتی آینده را تعریف کند، مشروط بر اینکه با توازن میان قدرت، فرصت و محدودیت‌های محیط داخلی و بین‌المللی حرکت کند.

عبدالرحمن فتح‌اللهی: از ساعت سه‌ونیم بامداد دیروز (یکشنبه) و با اعلام سه کشور اروپایی

و آمریکا مبنی بر فعال‌شدن مکانیسم موسوم به اسنپک و بازگشت خودکار قطع‌نامه‌های تحریمی شورای امنیت علیه ایران، عملاً وارد مرحله‌ای از تقابل تفسیری و حقوقی در سطح بین‌المللی شده‌ایم. غرب مدعی است که با پایان یافتن مهلت مقرر، تحریم‌های شش‌گانه پیشین شورای امنیت به‌طور خودکار بازگشته و همه کشورها موظف به اجرای آن هستند. در مقابل، ایران، روسیه و چین صراحتاً اعلام کرده‌اند چنین برداشتی فاقد هرگونه مبنای حقوقی و سیاسی است و نه‌تنها سازوکار بازگشت تحریم‌ها به‌درستی طی نشده، بلکه شورای امنیت نیز هیچ اجماعی برای پذیرش این ادعا ندارد. این دوگانگی در قرائت، درواقع ریشه در اختلاف بنیادین بر سر قطع‌نامه ۲۲۳۱ و برجام دارد؛ غرب تلاش می‌کند از ابزار حقوقی برای اعمال فشار سیاسی بهره گیرد، در حالی که تهران و حامیانش این اقدام را سوءاستفاده از روند‌های بین‌المللی و بی‌اعتبار می‌دانند. نتیجه آن است که اکنون شاهد دو روایت کاملاً متضاد هستیم که غرب از «بازگشت تحریم‌ها» سخن می‌گوید و ایران و متحدانش از «پایان قطعی آنها». این شکاف روایتی، نه‌تنها مشروعیت تصمیمات آتی شورای امنیت را زیر سؤال می‌برد، بلکه می‌تواند زمینه‌ساز فصل تازه‌ای از رویارویی دیپلماتیک میان قدرت‌های جهانی شود.

نامه عراقچی به دبیرکل سازمان ملل

پیرو آنچه گفته شد و به دنبال اعمال تحریم‌های شورای امنیت، عباس عراقچی، وزیر امور خارجه ایران، در نامه‌ای به آنتونیو گوتشرش، دبیرکل و رئیس شورای امنیت، اقدام سه کشور اروپایی و آمریکا برای بازگرداندن قطع‌نامه‌های خاتمه‌یافته شورای امنیت علیه ایران را از لحاظ حقوقی، سیاسی و اخلاقی بی‌اساس و غیرقانونی توصیف کرد. عراقچی تأکید می‌کند این کشورها با نقض تعهدات برجامی و قطع‌نامه ۲۲۳۱، صلاحیت استاندارد به مکانیسم موسوم به «پس‌گشت» را از دست داده‌اند و این اقدام را سوءاستفاده آشکار از یک روند پیش‌بینی‌شده در برجام دانست. وزیر خارجه در ادامه نامه خود خاطرنشان می‌کند که بازگرداندن تحریم‌ها در تعارض با مفاد قطع‌نامه ۲۲۳۱ است؛ زیرا این قطع‌نامه مقرر کرده بود همه محدودیت‌های هسته‌ای تا ۱۸ اکتبر ۲۰۲۵ منقضی شوند و هیچ مرجع با نهاد بین‌المللی نمی‌تواند این روند را معکوس کند. عراقچی یادآور می‌شود که در رأی‌گیری اخیر شورای امنیت، روسیه، چین، الجزایر و پاکستان با این اقدامات مخالفت کرده و حتی رئیس‌شورا و برخی اعضا از رأی مثبت به پیش‌نویس تحریمی خودداری کرده‌اند؛ امری که عدم مشروعیت این تلاش‌ها را برجسته می‌کند. مسئول سیاست خارجی ایران همچنین به سوابق سال‌های ۲۰۲۰ و ۲۰۲۵ اشاره می‌کند که در آنها، شورا و دبیرخانه سازمان ملل به دلیل نبود اجماع و اختلاف‌نظر میان اعضای دائم، از اجرای مکانیسم تحریم‌ها خودداری کردند. به گفته عراقچی، این نمونه‌ها نشان می‌دهد بدون اجماع شورای امنیت، هیچ اقدام تحریمی نمی‌تواند تعهدآور باشد و کشورها ملزم به اجرای آن نیستند. سکان‌دار دیپلماسی کشورمان، همدار نسبت به سوءاستفاده برخی دولت‌های غربی از دبیرخانه سازمان ملل برای اعمال فشار سیاسی علیه ایران، خواستار جلوگیری دبیرکل از هرگونه تلاش برای احیای کمیته تحریم‌ها و هیئت کارشناسان شد و تأکید کرد هیچ بخشی از منابع سازمان ملل نباید صرف چنین اقدامات غیرقانونی شود. او همچنین یادآور شد ایران همواره آماده دیپلماسی برای دستیابی به راه‌حل منصفانه و پایدار بوده است، اما سه کشور اروپایی و آمریکا با توهم تسلیم ایران تحت فشار، مسیر تقابل را برگزیده‌اند؛ مدیری که به گفته او در گذشته شکست خورده و در آینده نیز محکوم به شکست است. ایران تأکید کرده هرگونه اقدام خصمانه با پاسخ‌های مقتضی مواجه خواهد شد و مسئولیت پیامدهای آن بر عهده طرف‌های آغازگر تقابل است. عراقچی در پایان از دبیرکل خواست این نامه به عنوان سند رسمی مجمع عمومی و شورای امنیت توزیع شود م موضوع حقوقی و سیاسی ایران در برابر این اقدامات غیرقانونی به‌طور رسمی ثبت شود.

ایران خود را ملزم به رعایت قطع‌نامه‌های غیرقانونی از جمله تعلیق غنی‌سازی نمی‌داند

محمدباقر قالیباف، رئیس مجلس شورای اسلامی، در نطق پیش از دستور خود در نشست علنی مجلس، اجرای مکانیسم ماشه و بازگشت قطع‌نامه‌های تحریمی علیه ایران را اقدامی غیرقانونی دانست و تأکید کرد که جمهوری اسلامی ایران خود را ملزم به رعایت این قطع‌نامه‌ها، از جمله تعلیق غنی‌سازی نمی‌داند. او با اشاره به مواضع رسمی روسیه و چین به‌عنوان دو عضو دائم شورای امنیت که بر غیرقانونی بودن این روند تصریح کرده‌اند، یادآور شد: «هیچ کشوری الزامی برای تبعیت از این قطع‌نامه‌ها ندارد و حق‌ن‌سازی ایران همچنان براساس قوانین بین‌المللی محفوظ است». رئیس مجلس با بیان اینکه قدرت ملی عامل اصلی حفظ منافع و امنیت ایران است، تأکید کرد: دیپلماسی هرگز در جمهوری اسلامی بسته نشده و نخواهد شد، اما تجربه نشان داده است دیپلماسی بدون پشتوانه قدرت، صرفاً به ابزاری برای فشار بر ایران تبدیل می‌شود. به گفته قالیباف، تحریم‌های بازگردانده‌شده در مقایسه با تحریم‌های یک‌جانبه آمریکا اهمیت چندانی ندارند و از لحاظ حقوقی نیز به دلیل مخالفت روسیه و چین با جالش‌های جدی مواجه‌اند. رئیس قوه مقننه کشور تصریح کرد: اگر هر کشوری براساس این قطع‌نامه‌های غیرقانونی اقدامی علیه ایران انجام دهد، با واکنش جدی و متقابل جمهوری اسلامی مواجه خواهد شد و سه کشور اروپایی بانی این اقدام نیز پاسخ متناسب ایران را خواهند دید. او همچنین از مردم ایران خواست بدانند دولت و نهادهای ذی‌ربط تاکنون تمام مسیرهای دیپلماتیک ممکن را برای حل‌وفصل یا به تعویق انداختن این روند دنبال کرده‌اند، از جمله توافقات قاهره و از شورای عالی امنیت ملی و وزارت امور خارجه خواست جزئیات این تلاش‌ها و همچنین بدعهدی‌های طرف‌های مقابل را به‌طور شفاف برای افکار عمومی تشریح کنند. رئیس مجلس در نهایت تأکید کرد: جمهوری اسلامی ایران با اتکا بر قدرت داخلی و حقانیت حقوقی خود، در برابر هرگونه فشار و اقدام غیرقانونی خواهد ایستاد و اجازه نخواهد داد حقوق هسته‌ای ملت ایران مورد خدشه قرار گیرد.

مسکو: تلاش ۳ کشور اروپایی برای بازگرداندن تحریم‌ها علیه ایران اعتبار ندارد

علاوه بر مقامات کشورمان، ماریا زاخارووا، سخنگوی وزارت خارجه روسیه نیز در کانال تلگرامی خود اعلام کرد که تلاش انگلیس، فرانسه و آلمان برای بازگرداندن تحریم‌های لغوشده شورای امنیت علیه ایران فاقد اعتبار حقوقی است. او توضیح داد که این کشورها با سوءاستفاده از مکانیسم موسوم به «اسنپک» نه‌تنها اصول توافق هسته‌ای و قطع‌نامه ۲۲۳۱ را نقض کرده‌اند، بلکه مراحل قانونی پیش‌بینی‌شده برای حل اختلافات را نیز دور زده‌اند. طبق مفاد قطع‌نامه، طرفین باید ابتدا اختلافات را از طریق مکانیسم حل‌وفصل بررسی می‌کردند و فقط در صورت نرس‌ت کامل می‌توانستند پرونده را به شورای امنیت ارجاع دهند؛ روندی که به گفته روسیه، سه کشور اروپایی آن را حذف کرده و مستقیماً گزارش خود را به شورا ارائه دادند. سخنگوی دستگاه دیپلماسی روسیه تأکید کرد که این اقدام اروپایی‌ها نقض آشکار اصول بنیادین حقوق بین‌الملل، از جمله لزوم اصل «pacta sunt servanda» یا «پایبندی به توافق‌ها» و دکترین «دست‌های پاک» است؛ چراکه ناقضان توافق حق توسل به سازوکارهای پیش‌بینی‌شده در آن را از دست می‌دهند. او یادآور شد رویا حتی پس از پایان محدودیت‌های ۱۸ اکتبر ۲۰۲۳ تحریم‌های مشابهی علیه ایران اعمال کرد و اکنون با کمبود وقت پیش از آغاز ریاست روسیه بر شورای امنیت، تلاش دارد تحریم‌ها را دوباره فعال کند. به گفته زاخارووا، روسیه و چین در ۲۶ سپتامبر آخرین تلاش خود را برای تمدید اعتبار قطع‌نامه ۲۲۳۱ و جلوگیری از تشدید تنش انجام دادند، اما غرب با رأی منفی این روند را متوقف کرد؛ زیرا پس از ۱۸ اکتبر، توان حقوقی و سیاسی آنها برای اعمال فشار کاهش می‌یابد. او این اقدامات را «بازی دوگانه» و تلاشی برای حفظ فشار حداکثری بر ایران توصیف کرد که در نهایت مشروعیت سازوکارهای بین‌المللی را مخدوش می‌کند. اظهارات دبیرتری پولیانسکی، معاون اول نماینده دائم روسیه در سازمان ملل هم به شکل صریح‌تری موضع مسکو در قبال بحران اخیر برجام و ادعای سه کشور اروپایی مبنی بر فعال‌سازی مکانیسم اسنپک را شفاف می‌کند. او در نشست شورای امنیت تأکید کرده بود که اقدام بریتانیا، فرانسه و آلمان فاقد مبنای حقوقی و سیاسی است؛ زیرا این کشورها با نقض اصول بنیادین حقوق بین‌الملل و بدون اجماع در شورا، تلاش دارند قطع‌نامه‌های لغوشده ضدایرانی را احیا کنند. روسیه و چین در ۲۸ اگوست پیش‌نویس قطع‌نامه‌ای را برای تمدید فنی قطع‌نامه ۲۲۳۱ به مدت شش ماه تا آوریل ۲۰۲۶ ارائه کردند تا فرصت یافتن یک راه‌حل دیپلماتیک حفظ شود. این پیش‌نویس،

همکاری ایران با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی و بازگشت همه طرف‌ها، از جمله آمریکا، به مذاکرات را شامل می‌شد. مسکو می‌گوید که ایران در این دوره با انعطاف دیپلماتیک و توافق با آژانس در قاهره، حسن نیت خود را نشان داد؛ درحالی‌که غرب با کارشکنی و اولتیماتوم‌های پی‌پی مسیر دیپلماسی را مسدود کرد. به گفته پولیانسکی، سه کشور اروپایی نه‌تنها از فرصت مذاکره استفاده نکردند، بلکه با فشار و تهدید به دنبال تحمیل شرایط خود بودند؛ اقدامی که روسیه آن را «باج‌گیری سیاسی» و مغایر با منطق دیپلماسی توصیف می‌کند. مسکو همدار داد عدم اجماع در شورا درباره اسنپک به تهلیلسم حقوقی و تضعیف مشروعیت شورای امنیت منجر می‌شود و دبیرخانه سازمان ملل نیز طبق منشور ملل متحد، بدون اجماع شورا، حق احیای تحریم‌ها یا بازگرداندن کمیته‌های منحل‌شده را ندارد. روسیه تأکید کرد هر تلاشی در این زمینه نقض ماده ۱۰۰ منشور خواهد بود و ممکن است روابط مسکو با دبیرخانه را تحت تأثیر قرار دهد. پولیانسکی یادآور شد که پیش‌تر نیز در شرایط مشابه، دفتر حقوقی سازمان ملل و دبیرخانه تصمیم گرفته بودند در نبود وحدت شورا، روند بازگشت تحریم‌ها را متوقف کنند. بنابراین، هرگونه ادعای بریتانیا و فرانسه درباره فعال‌سازی اسنپک فاقد اعتبار حقوقی است؛ زیرا طرف ناقض توافق نمی‌تواند به سازوکارهای همان توافق استناد کند؛ اصلی که بر لزوم پایبندی به معاهدات و دکترین دست‌پاک استوار است. این دیپلمات روس، کشورهای مخالف قطع‌نامه روسیه-چین را به پیروی کورکورانه از سیاست‌های آمریکا متهم کرد و گفت که این کشورها فرصت تاریخی برای حفظ مسیر دیپلماسی را از دست دادند. مسکو و چین اعلام کردند هرگونه محدودیت مندرج در قطع‌نامه ۲۲۳۱ طبق قانونی‌زدی در ۱۸ اکتبر ۲۰۲۵ منقضی می‌شود و هیچ اسنپکی وجود نخواهد داشت. در پایان، روسیه مسئولیت کامل پیامدهای این نرس‌ت سیاسی و حقوقی را متوجه کشورهای غربی دانست که به مخالفت با این قطع‌نامه، راه‌حل دیپلماتیک بحران هسته‌ای ایران را تضعیف کردند.

قاسم مجبعلی: عملاً به دوره احمدی‌نژاد بازگشتیم

پیرو قرائت دوگانه شرق و غرب از معادلات حقوقی و سیاسی اسنپک، قاسم مجبعلی در گفت‌وگوی خود با «شرق» ابتدابه‌ساکن تکلیف خود را در تضاد روایت‌ها روشن می‌کند و تأکید دارد: «با بازگشت قطع‌نامه‌ها از بامداد دیروز (یکشنبه)، عملاً به ۱۰ سال پیش و دوره احمدی‌نژاد بازگشته‌ایم». دیپلمات اسبق کشورمان در ادامه تحلیلش درباره بازگشت قطع‌نامه‌های شش‌گانه شورای امنیت علیه ایران، «روند کنونی را نقطه عطفی در دیپلماسی هسته‌ای می‌داند که هم از منظر حقوقی و هم از لحاظ سیاسی و دیپلماتیک دارای پیامدهایی گسترده است». به گفته این مفسر مسائل برجامی، «آنچه اروپا و آمریکا به‌عنوان اجرای مکانیسم اسنپک اعلام کرده‌اند، صرفاً یک ادعای سیاسی و حقوقی است و از نظر ایران،

«شرق» تضاد روایت‌های سیاسی و حقوقی درباره بازگشت قطع‌نامه‌های شورای امنیت را واکاوی می‌کند

بازی قدرت یا چرخش قانون

روسیه و چین، این اقدام فاقد وجهت قانونی و مخالف نص صریح برجام و قطع‌نامه ۲۲۳۱ است». اما از منظر تحلیلگر حوزه سیاست خارجی، «دبیرخانه سازمان ملل اختیار مستقلی برای اعلام غیرقانونی بودن یک قطع‌نامه ندارد و تنها شورای امنیت است که می‌تواند در چارچوب تصمیم‌گیری‌های خود اعمال قدرت کند». قاسم مجبعلی در ادامه گفت‌وگویش با «شرق» تأکید می‌کند: «استدلال حقوقی ایران، روسیه و چین مبنی بر اینکه ترونیکیا اروپایی روند مقرر برای فعال‌سازی اسنپک و بازگرداندن قطع‌نامه‌ها را نادیده گرفته و مستقیماً پرونده را به شورای امنیت ارجاع داده‌اند، با این پاسخ از سوی آلمان، فرانسه و انگلستان مواجه است که این کشورها می‌توانند ادعا کنند در ماه‌های گذشته نشست‌های متعددی در سطوح کارشناسی، معاونان وزیر و حتی وزرای خارجه برگزار کرده‌اند که هیچ‌یک به نتیجه نرسیده است. از این منظر، پاریس، لندن و برلین مدعی‌اند تمامی مراحل پیش‌بینی‌شده در قطع‌نامه ۲۲۳۱ را طی کرده و در نهایت چاره‌ای جز توسل مستقیم به شورای امنیت و ارجاع پرونده به این نهاد برای خود باقی نگذاشته‌اند». این برداشتی، این دیپلمات اسبق کشورمان توضیح می‌دهد: «حتی ریاست موقت روسیه بر شورای امنیت در ماه آتی میلادی (اکتبر) که به صورت دوره‌ای بین اعضا جابه‌جایی شود نیز نمی‌تواند تصمیمات اعضای دائم را تغییر دهد و قدرت اجرایی بر تصمیمات شورا ندارد. این وضعیت نشان می‌دهد که هرگونه تلاش برای اعمال یک قطع‌نامه بدون اجماع اعضای دائم با مخالفت‌های جدی روبه‌رو خواهد شد؛ به‌ویژه هنگامی که روسیه و چین، به‌عنوان دو عضو دائم و دارای حق وتو، چنین اقداماتی را غیرقانونی می‌دانند». به باور سفیر اسبق ایران در مالزی و یونان، «بازگشت شش قطع‌نامه پیشین نه‌تنها می‌تواند تضمین‌کننده اجرای کامل تحریم‌ها باشد، بلکه احتمال اجماع‌سازی را علیه تهران بالا می‌برد». اما این کارشناس یادآور می‌شود: «در عین حال شاهد تشدید شکاف میان قدرت‌های بزرگ نیز هستیم». وی خاطرنشان می‌کند: «اکنون روس‌ها و چینی‌ها مخالفت خود را با احیای قطع‌نامه‌ها اعلام کرده‌اند، ولی از واکنش‌های احتمالی تهران مانند خروج از ان پی‌تی هم دفاع نمی‌کنند؛ چون اگر اجماع پنج عضو دائم شورای امنیت درباره عدم اشاعه سلاح‌های هسته‌ای شکسته شود، کشورهای متعددی در آسیا، آمریکای جنوبی و آفریقا ممکن است وارد چرخه تولید هسته‌ای شوند؛ اتفاقی که می‌تواند توازن بازدارندگی جهانی را به مخاطره اندازد». این نقطه‌نظر به باور مجبعلی، «نشان‌دهنده اهمیت پایبندی کامل همه اعضای دائم شورای امنیت از روسیه و چین تا آمریکا، انگلیس و فرانسه است». مدبرکل اسبق خاورمیانه عربی و شمال آفریقا توضیح می‌دهد: «این تضاد روایتی میان غرب و ایران نشان می‌دهد بحران هسته‌ای کنونی، تنها یک نزاع حقوقی نیست، بلکه رقابتی ژئوپلیتیک با پیامدهای گسترده است». او تأکید می‌کند: «ایران، روسیه و چین می‌توانند با اتکا بر مواد برجام و قطع‌نامه ۲۲۳۱، وضعیت موجود را مدیریت کرده و مانع از ایجاد فشار یک‌جانبه و ناهمگون غرب شوند. اما در سوی دیگر اهرم‌های شورای امنیت در دست غربی‌ها باقی می‌ماند». تحلیلگر حوزه سیاست خارجی اضافه می‌کند: «بازی قدرت در شورای امنیت و موقعیت اعضای دائم، به‌ویژه روسیه و چین، نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌دهی به آینده توافقات هسته‌ای دارد». از نظر قاسم مجبعلی، «ایران اکنون فرصتی دارد تا با طراحی یک دیپلماسی متوازن، ترکیبی از قدرت بازدارندگی و انعطاف مذاکراتی را پیش ببرد و ضمن دفاع از حقوق ملی، قواعد جدیدی را در تعامل با غرب و ترونیکیا ایجاد کند. به این ترتیب، بازگشت شش قطع‌نامه علیه ایران نه پایان برجام، بلکه آغاز مرحله‌ای تازه در دیپلماسی هسته‌ای است؛ مرحله‌ای که در آن تهران می‌تواند با بهره‌گیری از جایگاه حقوقی و دیپلماتیک خود، چارچوب آینده مذاکرات را به نحوی تعیین کند که نه‌تنها مانع فشارهای یک‌جانبه شود، بلکه زمینه برای حفظ منافع ملی و ثبات منطقه‌ای فراهم شود».

